

הרצאה על אפגניסטן

במשך 15 שנים חקרתי את קורותיהם של יהודי אפגניסטן. כל מי ששמע על כך אז חשב שאיבדתי את השפיות שלי. מעטים ידעו איפה ממוקמת אפגניסטן. בזכותו של הארכי-רוצח אוסאמה בין לאדן, שאגב הוא חצי סורי-פלסטיני וחצי תימני, שנולד בערב הסעודית למשפחה עשירה מאוד. בבחרותו נודע כפליי בוי, בחור עשיר, שגילה עניין במטוסים, במכוניות מרוץ ובנשים, שלאביו עשר נשים ו-56 ילדים. הוא הסתפק ב-4 נשים וב-6-7 ילדים. קשרי הנישואין שלו לא היו מקריים. הוא נשא לאישה את בנותיהם של מנהיגי שבטים אפגאניים. גם בנו נשא לאישה את בתו של אחד מבכירי הטליבן ובכך הוא רוכש עליהם השפעה גדולה. בהשפעת הפרופסור שלו באוניברסיטה של ריאד אוסאמה חזר בתשובה ונעשה מוסלמי קיצוני מאוד. בן הכת הוואהבית, המאמינה שיש לקיים את הקוראן והחדית' [המשנה והתלמוד המוסלמיים] ככתבם וכלשונם, דהיינו להשתית את המדינה המוסלמית על חוקים אלו.

בשנת 1979 הפרופיסור הפנה את תלמידו בן ה-23 [אוסאמה נולד בשנת 1956] לעזור למוג'הדין האפגאני במאבקו לגירוש הרוסים שכבשו אז את אפגניסטן ובמשך 10 שנים השמידו כ-1.5 מיליון אפגאנים. אוסאמה מקבל את האתגר, מגיע לפקיסטאן ובונה בה מכספו מחנות אמונים למאבק ברוסים.

לפני שניכנס לעובי הקורה, בואו נראה איפה נמצאת אפגניסטן: אנחנו עולים על מטוס בנתב"ג ונוסעים מזרחה לתוך יבשת אסיה. עוברים את ירדן, עוברים את עיראק, עוברים את איראן והופס – הגענו לאפגניסטן – מדינה ענקית – 650,000 קמ"ר (מדינת

ישראל – 20,330 קמ"ר – פי 32 פעם גדולה מישראל ופי 3 גדולה מבריטניה הגדולה). מספר התושבים בה לא ידוע בגלל המלחמות. משערים שהוא 25 מיליון.

מהו ה'סתאן'?

משמעו מדינה, ארץ, אזור ואפילו כיכר או מגרש רחב ידיים.

מי הן השכנות של אפגניסטן?

בדרום – עד שנת 1947 הייתה הודו. ב-1947 קמה המדינה המוסלמית על השטח של הודו וקראה לעצמה – פקיסטאן – ארץ הטהורים. אך גם ראשי תיבות של המחוזות שלה. פקיסטאן גדולה בשליש מאפגניסטן עם קרוב ל-150 מיליון מוסלמים. פקיסטאן שמיליונים מתושביה בצפון המדינה הם פושטונים וזאת בנוסף לעוד 5 מיליון פליטים פושטונים שמצאו מקלט בפקיסטאן. הפקיסטנים ובמיוחד שירותי המודיעין שלהם ISI - - הולילו שולל את האמריקאים. בתקופת המאבק נגד הרוסים שנמשכה משנת 1979 ועד 1989. ברית המועצות לחמה באפגניסטן נגד המורדים האנטי מרקסיסטיים שביקשו להפיל את ממשלת אפגניסטן. הפקיסטאנים קיבלו סיוע אדיר מימדים מה-CIA – למעלה מ-3.5 מיליארד דולאר, במזומנים, בנשק מגוון ובתחמושת לצורך המלחמה נגד ברית המועצות, אבל מצד שני הם היו בני ברית של הטליבאנים, שהזרימו להם מיליוני דולרים. בתמורה הם איפשרו להם להקים בתחומי פקיסטאן מחנות אימונים והם היו היחידים חוץ מסעודיה שהכירו בטליבאן.

במערב אפגניסטן שוכנת איראן המשתרעת על מיליון ו-600,000 קמ"ר, למעלה – פי 27 משטחה של מדינת ישראל - ובה 66 מיליון תושבים. בצפון – היא גובלת עם שלוש מדינות

מוסלימיות, שהיו בעבר חלק מברית המועצות – אוזבקיסטאן 447,000 קמ"ר עם 25 מיליון תושבים; תג'יקיסטאן 143,000 קמ"ר עם 7 מיליון תושבים; טורקמניסטאן – 488,000 קמ"ר עם 4.6 מיליון תושבים. קירגיסטאן – כ-200,000 קמ"ר עם פחות מ-5 מיליון תושבים; קזחסטאן – מדהימה בגודלה 2.7 מיליון קמ"ר. שנייה בגודלה לרוסיה עם פחות מ-17 מיליון תושבים. במזרח – להאמין – יושבים מיליוני סינים מוסלימים, שחולמים על איחוד עם המדינות המוסלימיות. ניתן להוסיף את המדינות המוסלימיות בקווקז: אזרבייז'אן, דגסטן וצ'צ'ניה.

בקיזור, רבות, המדינות המוסלימיות של מרכז אסיה הן בגודל של 7 מיליון קמ"ר, כגודל ארצות הברית. ועם אוכלוסייה המונה כ-300 מיליון נפש. כמובן לא לקחנו בחשבון את המדינות הערביות של המזרח התיכון.

אפגניסטן היא ארץ הררית. מרקו פולו הנוסע האיטלקי הידוע, שביקר בה בימי הביניים קרא להרי פאמיר 'גג העולם'. ההר הגבוה באפגניסטן מגיע לשיא של 7,485 מטר מעל פני הים. קבול נמצאת בגובה של כ-2,000 מטר מעל פני הים. מי שלא רגיל – יכול בקלות לאבד את החיים שלו בגלל בעיות בנשימה וחוסר חמצן.

זאת אחת הסיבות, שמי שנלחם נגד האפגאנים הפסיד את המלחמה וברח עם הזנב בין הרגליים. באמצע המאה ה-19 האנגלים שישבו בהודו ניסו לכבוש את אפגניסטן ולמרות שלאפגאנים היה נשק פרימיטיווי – רובים שנטענים מן הקנה – הם הביסו בשלוש מלחמות חטיבות מאומנות ומצויידות של הבריטים עם תותחים, מקלעים וחיילים מאומנים. מתוך אלפי

הלוחמים שחיסלו הם השאירו בחיים את הרופא כדי שיחזור ויספר מה עוללו האפגאנים לאנגלים.

הרוסים שפלו לאפגניסטן בשנת 1979 ונלחמו בה עשר שנים חיסלו כמיליון וחצי אפגאנים ועוד כמיליון קטועי גפיים. הסובייטים איבדו באפגניסטן כ-100,000 חיילים ואלה שחזרו הביתה, רבים נעשו נכים לכל החיים וגרוע מכולם למדו להשתמש באופיום, כי אפגניסטן היא יצרנית האופיום הגדולה ביותר בעולם ובה מפיקים מהאופיום הירואין מזוקק. ברחבי ברית המועצות לשעבר יש מוזיאונים למלחמת אפגניסטן שבה רואים את הטראגדיה של עמי ברית המועצות במלחמת אפגניסטן.

גרוע מכול, חלק גדול מן הלוחמים הרוסיים באפגניסטן – כולל גם גנרלים - היו בעצמם מוסלימים מן המדינות הגובלות באפגניסטן או מן הקווקז – דגסטאן, צ'צ'ניה ואזרבייז'אן.

הלוחמים האלה לא ממש עזבו את הנשק. רבים מהם נעשו מוסלימים אדוקים והם מושפעים מהמטיפים הפונדמנטליסטים. חלקם נלחמו בצ'צ'ניה נגד הרוסים. אחרים הפכו לחלק מן האופוזיציה הקיצונית במדינות המוסלמיות של ברית המועצות לשעבר הפועלות במחתרת.

מיהם העמים באיזור?

בגדול – האיזור מתחלק למדינות דוברות שפות טורקיות ולמדינות דוברות שפות פרסיות. הקבוצה הראשונה מונה שבטים טורקיים ומונגולים של נוודים, צאצאיו של ג'ינגיס חאן – המדינות הטורקיות, הדוברות עגות שונות של טורקים. הן קזאחסטאן, קירגיסטאן, אוזבקיסטאן, טורקמניסטאן ובקווקז –

אזרביז'אן. המדינות הדוברות עגות שונות של השפה הפרסית הן איראן, אפגאניסטאן, טג'יקיסטאן והחלק הדרומי של אוזבקיסטאן. הן בעלי עבר התיישבותי בערים ובחקלאות. בניגוד לנוודים הטורקיים והמונגולים שהיו בעיקר רועה צאן. במלחמה ביניהם ניצחו דווקא הנוודים המונגולים.

טורקיה, שרבים אוהבים לנסוע אליה, נכבשה לפני כאלף שנה על-ידי שבטים טורקיים שפלשו לאסיה הקטנה, השתלטו על הביזנטים, אנסו את התושבות ממוצא יווני ובלקני ויצרו עם חדש – עם טורקי – שהוא תערובת של מזרח ומערב גם יחד. מה שנשאר מן העבר – זאת בעיקר השפה.

באפגניסטן עצמה – כמחצית האוכלוסיה הם השבטים הפושטוניים, הדוברים שפה שהיא תערובת של שפות הודיות. כחמישה מיליון חיים גם מעבר לגבול בפקיסטאן. כיום עם הפליטים חיים בפקיסטאן כ-10 מיליון פושטונים, שעליהם נדבר במפורט.

בצפון אפגניסטן – חיים מיליונים של אפגאנים תאג'יקים, שנכבשו על-ידי האפגאנים לפני כ-150 שנה והפכו להיות חלק מן השבטים האפגאניים. שבטים אלה חולמים על איחוד עם המולדת תאג'יקיסטאן. הם מהווים בעיקר את הברית הצפונית, ששלטה עד לפני כמה שנים באפגניסטן. אליהם הצטרפו כמה שבטים פושטוניים. המוסלמים שהזכרנו עד כה הם סונים באמונתם. במערב ליד הגבול האיראני יש ריכוז גדול של שיעים אפגאניים, שהם פחות קנאים מהאיראנים השיעים.

כשהאפגאנים יושבים על אדמתם הילודה שם היא מן הגבוהות בעולם 42 לאלף לשנה. למשפחה נולדים כ-6 ילדים אבל התמותה של תינוקות היא מדהימה: על כל 1000 תינוקות חיים מתים 147. השיעור הממוצע של תוחלת החיים שם אינו עולה על

46 שנים לכלל האוכלוסייה. נשים, שבדרך כלל חיות 10 שנים יותר מן הגבר, כאן הן חיות פחות שנים מהגבר. אפגניסטן מורכבת מ-16 מחוזות השפעה ובכל אזור שולט שבט אחר. חמיד כרזאי מצליח להשליט סדר חלקי רק בבירה וסביבתה. שלושה נסיונות לחיסולו לא צלחו אך גבו חיי אדם אחרים.

אפגניסטן הייתה ממלכה ממש כמו איראן. בראשה עמד השאה האפגאני זאהיר שאה, שהודח בשנת 1973 על-ידי קרוב משפחתו הגנרל מוחמד דאוד ח'אן, שהקים רפובליקה באפגניסטן. השאה הגולה מצא מקלט באיטליה ומת לא מכבר. בנו חולם לחזור ולמלוך על אפגניסטן. אפגניסטן ואיראן הייתה חלק ממדינות הציר הפשיסטיות וסוכנים גרמנים פעלו בתחומה. יהודי אפגניסטן היו בסכנת השמדה אלמלא הפלישה בריטית-רוסית לאיראן באוגוסט 1941.

כשהרוסים פלשו בשנת 1979 לאפגניסטן כבר היו באפגניסטן כמה מהפיכות והדחות. הרוסים ביקשו להשליט, כביכול, סדר במדינה. הם פלשו בכוח עצום כי בכך הם מימשו חלום ישן של מאות שנים, להשתלט על אפגניסטן ומשם להגיע להודו ובעיקר לחופי המפרץ הפרסי, שבו יש מצבורי נפט גדולים.

הרוסים סללו מרוסיה לאפגניסטן רשת כבישים של אלפי קילומטרים, שהכול יציקות בטון. חלק מהכבישים אמורים היו להיות גם שדות תעופה מאולתרים לשעת חרום. הם הזרימו מטוסים, טנקים, תותחים, טילים ותחמושת בכמויות בלתי מוגבלות. כשהרוסים עזבו הם הותירו כמעט הכול בידי השבטים האפגאניים והם ידעו ועוד איך לעשות שימוש בנשק הזה למטרות חתרנות באפגניסטן ומחוצה לה.

איך סולקו הרוסים?

לא להאמין, אבל האמריקאים הם הם שהקימו את הטאליבאן, בשיתוף פעולה עם הפקיסטאנים. ה CIA השקיע כ-3 מיליארד דולאר בבניית הכוח של הטאליבאן. הם קיבלו מהאמריקאים נשק משוכלל, כולל טילים להפלת מטוסים רוסיים. הם למדו לייצר פצצות, לפוצץ בניינים ובעיקר – להילחם.

הטאליבאן היה מורכב מכוחות מקומיים, שביקשו להשתחרר מן הכיבוש הסובייטי ומכוח של צבא של שכירי-חרב, בעיקר מארצות ערב והאיסלאם – מצריים, סעודיה, אלג'יריה, תוניסיה, תימן, פלסטינים קיצוניים, פיליפינים, אינדונזים, בוסנים, טג'יקים וסומלים ועוד כ-50 לאומים שונים, שבאו ורכשו ידע להילחם באויב הסובייטי. הטאליבאן מצליח בסיוע אמריקאי לסלק את הרוסים. עם צאת הסובייטים, צבא שכירי החרב נשאר ללא תעסוקה. הם מקבלים הכשרה אידיאולוגית מוסלמית, המעמידה במרכז את האיסלאם וכל השאר הם הכופרים, שראוי למחוק אותם מעל פני האדמה. בעיקר את האמריקאים – אלה שהפכו אותם לעשירים – והציונים היהודים. מקור אחר לעושר של כל הגורמים באפגניסטן הוא הסחר באופיום ובהרואין שנותן להם סכומי עתק.

הקבוצה השלישית הנלחמת עכשיו באפגניסטן היא קבוצת ילדי הפליטים. אלו צעירים שנולדו במחנות הפליטים בזמן המלחמה. צעירים אלה אין להם מה להפסיד. הם מוכנים להקריב את חייהם במלחמה נגד האויב האמריקאי, שמחסל גם חפים מפשע, כדי לתפוס בעצם גורמים לא אפגאניים, טרוריסטיים ערביים, אל-קעידה, שמצאו מקלט בהרים ובבונקרים של אפגניסטן. בראשם עומד בין לאדן ועושי דברו.

להערכת, האמריקאים יגרמו להמשך החורבן שהשאירו הרוסים באפגניסטן וכשייצאו למתקפות קרקע ישלמו החיילים האמריקאים מחיר כבד כמו קודמיהם – האנגלים והרוסים. הפקיסטנים ובעיקר המודיעין הפקיסטני לא הסגירו את בין לאדן, גם במחיר של הרג של מאות אלפי אפגאנים.

בין לאדן הקים את אירגון הטרור העולמי שלו 'אל-קאעידה'. אנשיו מפוזרים ברחבי אירופה, אפריקה, אמריקה הצפונית והדרומית ובכל רחבי אסיה ומחכים לפאתווה שלו – הצו הדתי לפגוע באירופים ואמריקאים. בין לאדן נערץ על החוגים הללו. מאות מוותיקי המלחמה באפגניסטן המגדירים את עצמם כלוחמי ג'יהאד- מלחמת קודש – הם נלחמו בסודן נגד המורדים הלא מוסלמיים בסודאן הם הקימו תאים חשאיים. בין לאדן מזרים אליהם כספים מעסקי מניות שלו. הם רק מחכים לפעילות טרור. הם מקדישים שנים לתכנון. כך ביצעו את הרס מגדלי התאומים בניו-יורק.

ולפני כן הם פגעו בחיילים אמריקאיים בסומליה, בתימן, פיצוץ השגרירות באפריקה.

מיהם הפתאנים?

לא להאמין, אבל יכול להיות שהתשובה לשאלה ההיסטורית – לאן נעלמו עשרת השבטים שהוגלו על-ידי נבוכדנאצר – לחלח וחבור, ערי גוזן ומדי. השבטים האובדים הללו הם כנראה הפושטונים האפגאניים. אחינו ובשרנו. הנלחמים בעקשנות משום שהם חלק מן העם היהודי מדורי דורות.

ההיסטוריה של אפגאניסטאן שראתה אור בספרים קדומים מלפני מאות שנים פותחת בסיפור גלות בוכט-אנצאר. הם הקוראים לעצמם 'בני-ישראל' מספרים כי אביהם הקדמון הוא קיש. לבנו 'מליכ טוואלוט' המלך משכמו ומעלה – היו שני בנים – ברכיה וירמיה. אמותיהם היו משבט לוי. לברכיה נולד בן בשם אסף ולירמיה נולד בנו אפגאנה, שעל שמו נקרא העם האפגאני. בני ישראל גולים עם מנהיגיהם לבבל, משם לאיראן, ומשם הם מגיעים לצפון אפגניסטן. במאה השלוש-עשרה בעקבות הפלישה המונגולית הם יורדים דרומה ליד הגבול עם פאקיסטאן. לאורך כל ההיסטוריה שלהם הם משמשים שכירי חרב קשוחים לכל המרבה במחיר.

לפני כמאה וחמישים שנה מגיע רופא בריטי לקנדהאר הבירה הקודמת ונעשה רופא בית המלוכה האפגאני. מה שהאפגאנים אינם יודעים שאותו רופא, שהיה אנטישמי לא קטן, שימש גם כקצין ביון של הצבא הבריטי בהודו. הוא פוגש בבית המלוכה האפגאני ספרים עתיקים עם המסורת הקדומה בקשר למוצא שלהם. הוא שואל בספרו: מדוע עם אציל כל כך בחר לראשיתו את העם היהודי רוצח האל? מדוע הם לא בחרו ביוונים הקדומים? ברומאים? בפרסים? בבבלים?

סימן הוא שאין לברוח מן האמת וכי זו הוכחה שהם אכן ממוצא ישראלי מן המאה השמינית לפני הספירה.

לשבטים הפושטונים האפגאניים יש חוקה שבטית בנוסף לאמונתם באיסלאם הסוני. החוקה השבטית שלהם מזכירה מאוד את החוקה המקראית. הקרקע אינו יוצא מן השבט והם מפילים גורלות בחלוקת הקרקע בתוך השבט. הם נושאים אישה רק מבנות השבט שלהם. חלק מן השבטים נקראים אפרידים, כלומר

משבט אפרים. יש שם מנהיג שנקרא רבני – כלומר בן שבט ראובן. נשים טובלות אחרי המחזור בנהר. הם נהגים מנהג של עין תחת עין ושן תחת שן. הם אינם מבשלים גדי בחלב אימו ואינם מערבים בשר בחלב. זקנות השבט מדליקות נרות שבת. נר שיכבה הוא סימן שנפש תילקח באותה שנה. כי נר אלוהים נשמת אדם. והלבוש האפגני מזכיר את בגד ארבע הכנפות. הם מקפידים לגדל זקן ויש להם משהו המזכיר את הפיאות.. בימי אסון הם שולחים שעיר לעזאזל המדברה. הם שונים במראה שלהם מן השבטים הסובבים אותם. יש ביניהם הרבה בלונדים ואדומי שיער ועיניים בהירות.

הפרשנים של ימי הביניים מוצאים קשר בין תושבי האזור לעשרת השבטים האובדים שנעלמו מעינינו מאז גלות נבוכדנאצר. ככה הפרשנים הקראיים וכך הפרשנים הרבניים: דניאל אל קומייסי, שמוצאו מקומיס שבח'וראסאן. כך ר' משה אבן עזרא, כך רב סעדיה גאון. בנימין מטודלה הנוסע היהודי הידוע שביקר באזור במאה השתים עשרה מדבר על 80 אלף יהודים באזור. מספר עצום בשביל ימי הביניים.

ביולי 1997 ביקר אותי בביתי צעיר פושטוני, בשם עות'מאן עבד-אל רחמן ח'אן. אביו רופא כיום בארה"ב. הבחור נולד כבר בארה"ב. הוא החליט לכתוב דוקטורט על הקשר בין העם היהודי לבין השבטים הפתאנים. הוא למד בהרווארד אריכאולוגיה של תקופת המקרא והגיע לחפירות באזור אשקלון. הוא הביע את רצונו שנערוך שנינו בדיקות גנטיות כדי למצוא קשר דם בין הפתאנים לבין היהודים כיום.

לדבריו באפגניסטן ובקשמיר יש הרבה מקומות יישוב שמקורם במקרא. השבטים הפושטונים שבאו מהראת, מקנדהאר, מלגמאן

ומקאבול הם ממוצא ישראלי. במעבר חיבר חיים שבטים שמוצאם ישראלי – ג'אג'י-שבט גד; רבניים – ראובן; שימנווידים – שמעון; סכנה אורבת למי שבא לתחום האפרידיים – אפרים. תתי השבטים האחרים נקראים יוסף זאי, יצחק זאי, אליאס ח'יל, סולימאן ח'יל.

לדעתו של עות'מאן אדמת גור, הקרובה לעיר הראת על גדת האמו דאריה, אוצרת בתוכה גילויים ארכיאולוגיים מופלאים שיוכלו לקשר בין השבטים הפתאנים לבין עם ישראל. בעבר כולם נשאו שמות ישראליים אבל האיסלאם אילץ אותם לשנות את שמותיהם. השם קאיס-קיש הוא שם נפוץ ביותר משום שהם מייחסים לקיש אביו של שאול את ראשיתם. כיוון הקברים אינו מופנה למכה אלא לארץ ישראל. השם קשמיר ניתן על-ידי הבריטים. השם המקורי הוא 'כשר'. כך קוראים לה הפתאנים. האתרים המוזכרים בתנ"ך כמקומות גלותם של השבטים הגולים נמצאים, לדבריו של עותמאן, באפגניסטן.

לדבריו, השבטים הפתאנים יודעים היטב את הקשר ההיסטורי שלהם לעם ישראל למרות שהם מוסלימים. החוקה השבטית שלהם דומה מאוד לחוקה המקראית. למרות המלחמות הם שומרים גם בגולה על המסורות שלהם, אך הרבה חטיבות תרבותיות הולכות ונעלמות בששל גורלו הקשה של העם האפגאני.

הוא מאשים את הרוסים ואת האמריקאים שהציפו את האזור בנשק שבו הורגים האפגאנים זה את זה. אפגניסטן מחולקת כיום ל־50 טריטוריות שבטיות. כל שבט מגן על עצמו.

בביקור שערך בהראת מצא שהמרכז היהודי נפגע קשות. חומות העיר נהרסו ברובן, ביעת העלמין היהודי נמצא במצב רע. בתי כנסת נפגעו. היהודים חיו באזור עד 1978. עד כאן סיפורו של עותמאן עבד אל ראחים ח'אן, שסיפר לי בביקורו בירושלים ביום 13 ביולי 1997.

האם יש קשר בין הפתאנים לבין היהודים שחיו באפגניסטן החל מן המאה ה-7 ואילך? זו שאלה חשובה.

האזור הזה הכולל גם את מזרח איראן ואת המדינות המוסלמיות שהיו בעבר בחבר העמים נקרא בימי הביניים – חוראסאן – מקורות עברים מימי הביניים מדברים על התיישבות יהודית בערים מרב, תורכמניה כיום, באלך, גאזני, הראת – כיום באפגניסטן; נישאפור באיראן; ח'וריזם, סמרקנד ובוכארה – כיום באוזבקיסטאן.

המקורות מדברים על הגירה של סוחרים יהודים מבבל לאזור הזה שישב על דרך המשי. פרשנים מימי הביניים רבניים וקראיים כאחד מדברים על ההתיישבות היהודית הגדולה מאוד שהייתה בחוראסאן, שאגב משמעה ארץ השמש. בתנ"ך חרס משמעו גם שמש.

באזור נמצאו ארונות קבורה מן המאה ה-8 שעליהם חרוטים שמות עבריים יעקב בר יעקב, אשר בר. על דרך המשי בטאנג-י אזאו נמצאו כתובות סלע בפרסית יהודית באותיות עבריות קדומות מן המאה השמינית. אריכאולוגים איטלקיים שבאו לחפש מונומנטים בודהיסטים באפגניסטן (עמק במייאן – פסל החצוב בסלע של בודהה הגדול בעולם, שנהרס על-ידי הטאליבאן). להפתעתם של האריכאולוגים האיטלקים הם גילו בית קברות

יהודי קדום. בית חיים עם כל המשתמע. נתגלו עד כה 88 מצבות. המצבה הראשונה משנת 1012 והמצבה האחרונה מ-19 באוגוסט 1249 – 27 שנים לאחר הפלישה המונגולית. זאת גם הוכחה שהמונגולים לא חיסלו מייד את הקהילות היהודיות במקום. לא נמצאו מצבות לנשים ולילדים. תופעה שהייתה קיימת עד לשנים האחרונות באפגניסטן בקרב היהודים.

במוזיאון של קאבול, שיש בו כנראה אוצרות חשובים בענייני יהדות, נמצאת מצבה מקנדהאר. מצבה מפוארת באותיות עבריות וכתובה עברית מצויינת. המצבה משנת 1345, לאחר עלייתו של תימור לנג. בעל המצבה הוא משה בן אפרים בצלאל, שהיה שר חשוב והוצא כנראה להורג.

יהודי האזור שימשו כסוחרים על דרך המשי. הם הגיעו לסין ואף הקימו בסין קהילה יהודית בקאי-פנג. נתגלו תעודות בפרסית יהודית. הסוחרים האלה עברו את כל דרך המשי עברו את אירופה במסע שנמשך כשנתיים עד שהגיעו לספרד. משם הגיעו למרוקו, למצרים, לארץ-ישראל ומשם חזרו חזרה לדרך המשי בח'וראסאן. רבי חסדאי איבן שפרוט, שהיה שר בספרד המוסלמית ועמד בראש הקהילה היהודית בספרד, מספר על סוחרים יהודים מח'וראסאן שהגיעו אליו, אמצע המאה העשירית, וסיפרו לו כי בדרכם פגשו את הכוזרים, שהתגיירו וקיבלו את היהדות. הוא מספר כי לא האמין להם. משום שסוחרים מנסים למצוא חן ולא תמיד מקפידים לומר את כל האמת. כשהגיעה אליו משלחת של דיפלומטים מביזנטיון וסיפרה לו בדיוק את אותם דברים אז הוא האמין והוא שולח את שתי איגרות ליוסף מלך הכוזרים ושואל אותו שאלות.

מקורות מוסלמיים מדברים על היישוב היהודי באזור בזמן הכיבוש הערבי של המאה ה-8. עומר השני (717-720) מוציא

צו שלא להרוס בתי-כנסת, אך לא לאפשר לבנות בתי כנסת חדשים? הצו מוכיח שהיהודים קדמו לערבים באזור.. במאה השמינית מוזכר ר' עקיבא, ראש הקהילה היהודית של מרב, שהיה ממונה על גביית המיסים בעירו. המקורות המוסלמיים מרבים להזכיר את היהודים כסוחרים וכאנשי עסקים.

העת החדשה

עד המאה ה-19 אין לנו ידיעות על יהודי אפגניסטן. היהדות הקדומה נעלמת כמעט לגמרי. האם הם התאסלמו? האם הם חוסלו? האם הם נאלצו לברוח על נפשם מידי הכובשים המונגולים ויורשיהם ועברו דרך ארצות הכוזרים לאירופה והפכו להיות חלק מהיהדות האשכנזית?

באפגניסטן נשארה קהילה דלה ביותר.

בשנת 1839, בעקבות אונס הקהילה היהודית בעיר משהד הסמוכה לעיר הראת באפגניסטן. המשטר השיעי של כוהני הדת הפונדמנטליסטיים מעליל על היהודים עלילה. ההמונים יוצאים לערוך פוגרום ביהודית. 37 יהודים נהרגים. הרכוש היהודי נבזז ועל כל השאר השאירו את הברירה להתאסלם או למות. ישראל אף על פי שחוטא ישראל הוא. לפי הכלל הזה הם מקבלים את האיסלאם. שנה לאחר מכן, כשהרוחות נרגעו, חלק מן הקהילה במשהד מצליחים לברוח ולחזור ליהדות שלימה בעיר הראת הנמצאת בתחומי אפגניסטן.

בין הבאים הייתה משפחת גרג'י שהפכה למנהיגה של יהדות אפגניסטן. יהודי אפגניסטן הם למעשה יהודים שבאו בעיקר ממשהד, מיזד ומקשאן.

בעקבות המשטר הקומוניסטי על בוכארה, יהודים בורחים על נפשם ומגיעים לאפגניסטן עם רכושם הרב ומכניסים סם חיים לקהילה.

בשנות ה-30 האפגאנים משתפים פעולה עם הנאצים ומתחיל גל של רדיפת יהודים על ידי 600 סוכנים נאצים, שהתאסלמו בברלין ועסקו בחתרנות באזור. המופתי הירושלמי תורם גם את חלקו על-ידי הסתת ההמונים במסגדים נגד היהודים. האוריינטאציה הנאצית של האפגאנים גרמה ששערי המסחר והייצוא שהיו בידי היהודים – פרוות קראקול ופירות יבשים – היהודים מגיעים למצב של רעב. מתחילה בריחה של יהודים לפשאוואר, אז בהודו כיום בפאקיסטאן, אבל היהודים מבקשים להחזיר אותם למוות באפגניסטן. שערי ארץ-ישראל נסגרו בפני היהודים האלה. הייתה אפלייה קשה נגדם ולא נתנו להם סרטיפיקאטים לעלייה. רק כשקמה מדינת ישראל, 5,000 יהודים אפגאנים מגיעים לארץ-ישראל.

הקהילה היהודית אפגניסטן הייתה בעלת אהבה עזה דתית לארץ-ישראל. יהודים עלו משם בהמוניהם כבר בסוף המאה ה-19. יהודים הושלכו לכלא והיו לאסירי ציון בגלל רצונם לעלות לארץ.

הקהילה האפגאנית היא מן הקהילות השקטות ביותר בארץ. בניה נקלטו יפה. יש בניהם את גדולי הבונים בארץ, יש בהם דיפלומטים, סופרים, מוציאים לאור. חוקרים ומה לא? הם שומרים באמונה על מנהגי התפילה והמסורת מבית אבא.

כיום נשארו באפגניסטן שני יהודים – יהודי זקן בן 75 שעוסק בכשפים ובקמיעות, בשם יצחק לוי. השני הוא זבולון סימן-טוב,

איש בשנות הארבעים המאוחרות שלו. פגשתי אותו בבוכארה
כשבא לשאת אישה ולקחת אותה איתו חזרה לאפגניסטן. האיש
דובר עברית. יש לו משפחה בארץ וכל לילה הוא מאזין לקול
ישראל.